

NJFF
Rogaland

Sørmarkas
Venner

Stavanger kommune

Stavanger, 20.06.2022

Dette brevet sendes på vegne av Norsk ornitologisk forening avd. Rogaland/Birdlife Rogaland, Norges Speiderforbund Vesterlen krets, Naturvernforbundet, Stavanger og Rogaland Jeger og Fiskerforening, Sørmarkas venner, Stavanger Kajakklubb og Ryfylke Friluftsråd

Høringsuttalelse

Havbruksplan for Stavanger

Forum for natur og friluftsliv i Rogaland (FNF, 998 129 028) viser til høring av Havbruksplan for Stavanger. FNF er et samarbeidsnettverk bestående av natur- og friluftslivsorganisasjoner i Rogaland. Til sammen representerer vi betydelige allmenne interesser innen naturvern, landskap og friluftsliv.

Hovedinntrykk

FNF vil berømme Stavanger Kommune med en grundig og faglig sterk Havbruksplan, og spesielt kapittel 3 Miljøpåvirkning i Kystsonen viser med all tydelighet de mange problemene oppdrettsnæringen står oppi. Målt opp mot denne, etterlyser vi likevel en tydeligere handlingsplan under kapittel 9. Her opplever vi at en overvekt av punktene handler om hvordan man skal stimulere til vekst i næringslivet knyttet til en grønn omstilling av akvakultur nasjonalt og globalt. Det er for få konkrete handlingspunkter om hvordan Stavanger Kommune skal sørge for at den eksisterende akvakulturen i kommunen (og nabokommuner) skal bli bærekraftig.

Medvirkning

FNF deltok sammen med medlemsorganisasjonene NJFF, Birdlife/ Norsk Ornitologisk forening avd. Rogaland og Ryfylke friluftsråd på dialogmøte med Stavanger kommune i utformingen av planen. Muligheten til å medvirke tidlig i planprosess skal vanligvis gi en enklere og ryddigere høringsprosess. I dette tilfelle ser vi at innspillene våre ikke har fått særlig stor vektning. For fremtiden håper vi at Stavanger kommune fortsetter å invitere natur- og friluftslivsorganisasjonene inni høringsprosesser om havbruk for å dra nytte av den store kunnskapen vi innehar.

Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
rogaland@fnf-nett.no | Gamle Jåttåvågen 67, 4020 Stavanger | 468 50 786
organisasjonsnummer 998 129 028 | www.fnf-nett.no/rogaland

Konkrete innspill til planteksten

Under følger noen konkrete kommentarer til enkelte av punktene i planen.

Kapittel 2.1

«Havbruk er Norges fjerde mest produktive næring, målt som verdiskaping per årsverk»

Her mener FNF at det bør belyses hvor høye driftsmarginene er, og hvor mye overskudd de sitter igjen med. Dette viser nemlig veldig tydelig at mer enn råd nok til å betale kostnadene knyttet til bærekraftig produksjon.

Kapittel 2.2

«Videre er det beregnet at proteinbehovet vil øke med rundt 60% i denne perioden»

Det må spesifiseres om det menes animalsk protein, eller protein generelt.

«Å øke proteinproduksjonen gjennom landbruk er ikke regnet som bærekraftig.»

Dette må spesifiseres – her må det være snakk om proteinproduksjon gjennom storfe, sau og grisekjøttproduksjon, og ikke f.eks. korn og belgvekster. Det er viktig at man ikke blander sammen behovet for protein og behovet for animalsk protein. Man klarer seg nemlig helt fint uten tilførsel av animalsk protein; kilde:

<https://smakmagasinet.no/artikler/2020/11/proteiner/>

«Akvakultur av fisk og lavtrofiske arter (eksempelvis tare, tang, skjell og kråkeboller) er regnet for å være den mest effektive måten å produsere mat på.»

Menes det animalske proteiner, eller mat generelt her? Utsagn som dette trenger en referanse.

«I dette perspektivet er næringslivet Stavangerregionen svært godt plassert, vi har muligheten til å utvikle og eksportere teknologi som skal være med på å fø opp en voksende verdensbefolkning.»

FNF ønsker at Stavanger kommune ikke benytter fraser som «å fø opp en voksende verdensbefolkning». Denne retorikken er misledende, fordi laks er et luksusprodukt for den pengesterke middelklassen, og aldri vil bli et produkt som skal hindre hungersnød i en voksende verdensbefolkning. Men middelklassen kommer til å øke, så behovet for luksusvarer kommer også til å øke, men da bør Stavanger Kommune, og ikke minst bransjen selv, være ærlig om dette. Den rekordhøye prisen på laks som omtales i kapittel 2.1 understreker dette poenget.

Kapittel 2.3

«Mer at systemets grenseverdier baseres på risiko for utvandrende villaks, ikke for sjøaure.»

Denne setning virker som en midlertidig «placeholder». Her virker det som at det (helt korrekt) skal komme noe «mer» om problemene ved trafikklyssystemets enerådende fokus på lusetall og dets sannsynlige påvirkning på villaks – ikke sjøørret – som betyr noe. Det bør også problematiseres at det er forholdsvis enkelt for en aktør å søke om fritak fra den overordnede kategori-fargen dersom denne er blitt bestemt gul eller rød.

«I vår region ligger dødeligheten hos oppdrettslaks nå mellom 15% og 20%»

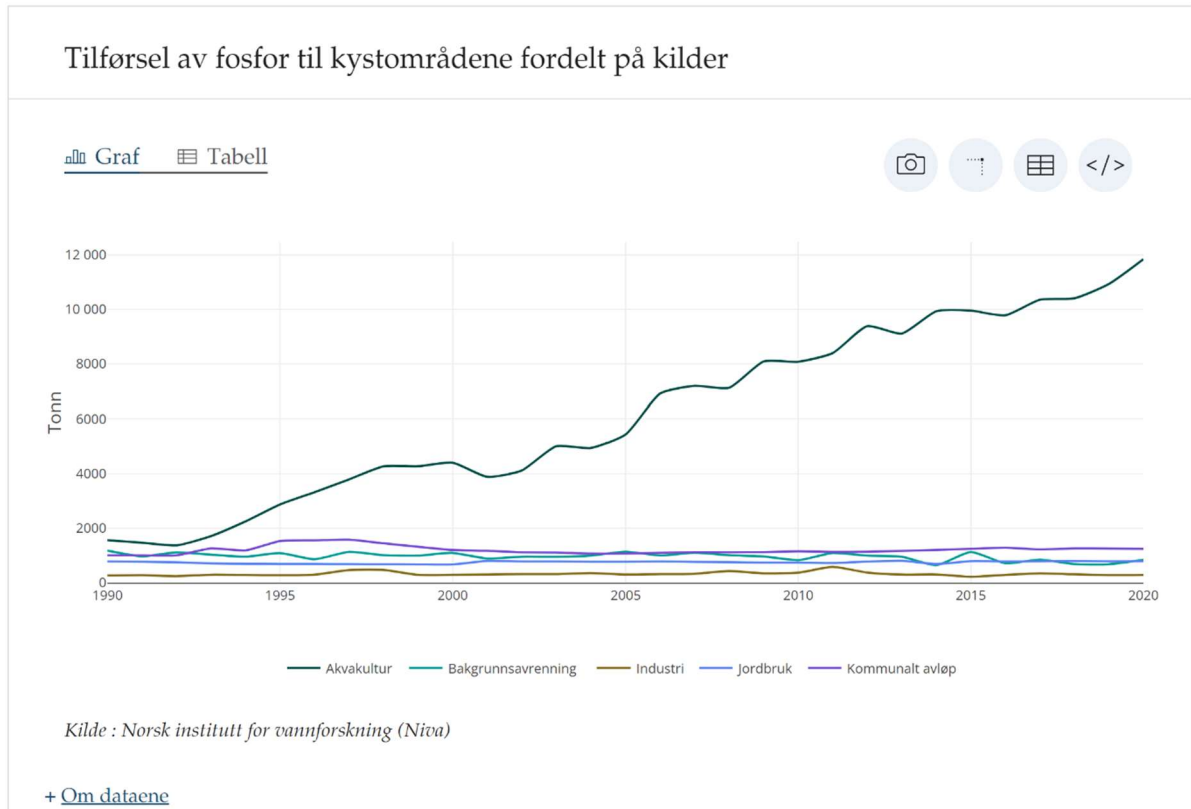
Til sammenligning er dødeligheten i kyllingproduksjon på rundt 2,6%.

<https://www.animalia.no/no/gomorning/dyrevelferd/hva-pavirker-kyllingens-velferd/>

Kapittel 3.4

«Det er stor usikkerhet rundt mengden av utslipp av løste næringsalter fra matfiskanlegg.»

FNF stiller seg undrende til hvor denne usikkerheten kommer? Data fra NIVA er ekstremt tydelige, og viser at oppdrettsindustrien har mer enn 10 ganger så mye utslipp som jordbruk, industri og avløp:

Kilde: <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/forurensning/overgjodsling/>

«Avfallsstoffer fra akvakultur bidrar faktisk med en større mengde næringsalter til kystvannet enn jordbruk, landbasert industri og avløp til sammen.»

Dette blir en underdrivelse. Det er mye verre enn som så. For fosfor er det nesten 4 ganger så mye.

Kapittel 6.1

«Likevel kan vi peke på noen mulige veier næringen kan gå.»

FNF mener det er uforståelig at det i dette kapitlet ikke nevnes utslippsfrie sjøanlegg, også kalt lukkede anlegg i sjø, slik Stimm Aquacluster snakker om i rapporten om fremtidens produksjonsmetoder dere referer til i kapittel 2.2. Fokuset til denne rapporten er «Lukkede anlegg i sjø» og dette må få et eget underkapittel i dette avsnittet. Her kan man med fordel nevne alle de lokale initiativene for utslippsfrie anlegg også som f.eks. Fishglobe AS.

«Postsmolten kan produseres på flere måter.»

FNF mener det bør være en målsetning at alle settefiskanlegg/postsmoltanlegg bør baseres på RAS teknologi med høyest mulig grad av rensing av nitrogen og fosfor utslipp.

Med RAS teknologi i settefiskanlegg vil det være mindre behov for ferskvann fra elver og bekker. Vi registrerer og at flere av dagens anlegg benytter fiskesperre. Ved innføring av RAS teknologi vil det vær mulig å fjerne disse fiskesperrene og sikre en mer stabil vannføring i disse vassdragene. Dette vil gi bedre leveforhold for sjøørret, laks og elvemusling.

Kapittel 6.2

«Stavanger kommune har begrenset areal for både konvensjonelt havbruk, post-smolt i sjø og til landbasert matfisk.»

I dette kapitlet mener FNF at det bør nevnes at lukkede anlegg sjø stiller andre krav til egnet areal og kan potensielt åpne nye muligheter for plassering i sjø, f.eks. i eller ved eksisterende industrihavner og den infrastruktur som allerede finnes der, noe som vil være en stor fordel i forbindelse med sirkulærøkonomi knyttet til utnyttelse av slam og fôrspill.

Mangler ved planen

Under følger noen områder der FNF mener at planen er mangelfull.

Friluftsliv

Havbruksplanen tar ikke for seg friluftsliv. Med 20 oppdrettsanlegg i Stavanger beslaglegger havbruksnæringen store arealer i Ryfylke. Det innebærer flere problemstillinger for friluftslivet. FNF ønsker å belyse noen av disse.

- Rundt disse anleggene er det ferdselsforbud og fiskeforbud. Altså sterke begrensninger for allemannsretten.
- Havbruksnæringen beslaglegger større områder i strandsonen og enkelte av oppdrettsanleggene ligger svært nært land. Dette fortrenger muligheten til å drive blant annet høstingsfriluftsliv og badeaktivitet. Fritidsfiske er en viktig fritidsaktivitet og en kulturbærer i Norge.
- Anleggene forurenses med lyd og lys noe som forringer opplevelseskvaliteten av landskapet. Her kan det nevnes at flere av lokasjonene er plassert i områder som er registrert som nasjonalt- og regionalt viktige, som KULA-registeret. I Rogaland fylkeskommune sin utredning Vakre landskap i Rogaland fremheves det at det er oppdrettsanleggene som skjemmer landskapskvalitetene.

FNF mener havbruksplanen må ta for seg friluftsliv som tema ettersom havbruket påvirker friluftslivet i så stor grad. Vi vil også påpeke at disse problemstillingene også gjelder for natur- og temabasert reiseliv i Ryfylke.

Fugleliv

Handlingsplanen nevner ingenting om den påvirkningen havbruksanlegg har på ulike typer fugl og deres bruk av sjøområdene i kommunen. Det er vel kjent at en del arter (som f.eks. måker, gråhegrer, ærfugl og skarv) aktivt oppsøker områder med oppdrettsanlegg, og at de leter etter mat der de kan slippe til både inne i og utenfor merdene. For næringen kan fugler representere et problem hvis de kommer til i anlegg med fisk av liten størrelse, og hvis det samtidig ikke er noen form av nett eller annen fysisk avsperring som hindrer adgang fra luften. I anlegg som produserer blåskjell, har flokker av beitende ærfugl vært kjent for å utgjøre en særlig utfordring.

Det eksisterer lite samlet kunnskap om sameksistensen mellom oppdrettsnæring og fugl i Stavanger kommune. For at Havbruksplanen skal presentere et helhetlig syn på næringens miljøpåvirkning, mener vi at planen også bør inneholde en ambisjon om både å skaffe mer informasjon om og en bedre analyse av dette forholdet. FNF mener at det i forbindelse med planen bør gjennomføres en undersøkelse av hva som finnes av fugl ved og rundt eksisterende oppdrettsanlegg i kommunen, og i hvilken grad næringen selv oppfatter fugl som et problem for driften. I en slik kartlegging vil det også være av interesse å få vite mer om hvilke tiltak som er iverksatt for å håndtere fugleproblemer – som f.eks. tildekking, jakt og bruk av laserteknologi for skremming – og omfanget og erfaringene som følge av disse tiltakene.

Samtidig som fugl kan representere en utfordring for næringen, er det også åpenbart at produksjonsanlegg kan legge beslag på viktige næringsområder for sjøfugl som ikke selv har direkte nytte av anleggene. Dette kan f.eks. være dykkere, lommer og dykkender som i vinterhalvåret prioriterer bestemte typer marin sjøbunn for sine næringsøk, og som samtidig er sårbare for ferdsel og andre typer menneskelige forstyrrelser på disse mest attraktive stedene.

FNF mener at det er viktig at havbruksanleggene ikke ekspanderer inn i det som er viktige funksjonsområder for sårbare fuglearter utenfor hekketiden. Planen bør derfor tydeliggjøre at det er

visse områder hvor man av hensyn til sjøfugl ikke ser det som ønskelig med utvidelse eller eventuell nyetablering av anlegg.

I etterkant av dialogmøtet om den nye Havbruksplanen høsten 2021 spilte FNF inn en del eksempler på viktige funksjonsområder for sjøfugl, og som vi mente måtte tas hensyn til i den videre utviklingen av næringen. Etter det vi forstod, ble disse innspillene oversendt til arbeidet med Grønn plan i kommunen.

Forholdet til andre planer

For friluftsliv og fugleliv ble det i dialogmøtet med Stavanger kommune henvis til at disse temaene ble ivaretatt av andre planer. Det stemmer, men det betyr ikke at man ikke skal ta disse temaene inn i havbruksplanen. Vi mener at Havbruksplanen eksplisitt bør nevne hensynet til sårbare sjøfugler som ett av de nødvendige premissene for bærekraft i videreutviklingen av oppdrettsnæringen. Det samme gjelder for friluftsliv. Planen bør også understreke at man aktivt skal koble inn kunnskap fra Grønn plan og andre fysiske arealplaner i kommunen når man skal vurdere hvor næringen eventuelt kan ekspandere i årene som kommer.

Plast på avveie

FNF mener det er bra at havbruksplanen tar for seg plast på avveie som tema. Flere av FNF sine medlemsorganisasjoner driver med aktiv rydding av strandlinjene og ser daglig avfall på avveie. Det vi undrer oss over er at plast på avveie ikke har funnet veien ned i handlingsplanen!? Stavanger kommune har anledning til å sette krav til næringen og legge større press for å hindre fremtidig forurensning.

FNF mener Stavanger kommune bør stille strenge krav til havbruksnæringen for å bekjempe dette problemet. Det vil være i tråd med prinsippet om at forurenser betaler. Vi mener kommunen bør stille disse forebyggende kravene til havbruksnæringen.

- Krav til høyere grad av gjenvinning av plastmaterialet som brukes innen havbruksnæringen. Eksempelvis: 100% gjenvinning på alle fóringrør.
- Registrering av alt materiell som kommer inn på anlegget: alt fra en taustump til rør, luseskjørt, poser, hansker og større komponenter. Sette registreringen opp mot varetelling, se hva som er gått tapt og deretter rapportere dette inn til kommunen.
- Krav om prosedyrer for sikring av utstyr før storm.

I tillegg bør det settes krav om strandrydding i en radius på 5km fra anlegg med registrering av avfall fra disse områdene. Rapportering fra hver rydding av hvilke type avfall som blir funnet. Krav om 5 ryddetokt i året. Strandryddingen må gjennomføres av eksterne aktører og finansieres av havbruksnæringen.

Handlingsplan for eksisterende akvakultur

Som planen så grundig belyser i kapittel 3, 4 og 5, er det en rekke store problemer med dagens driftsform. Trafikklyset er satt til gult for produksjonsområde 2 for neste periode – nok en periode uten vekst. (kilde: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fargelegging-i-trafikklyssystemet-i-havbruk/id2917698/>)

I Canada har statsministeren bedt fiskeriministeren om fortsette arbeidet med å fase ut åpne merder innen 2025. (kilde: <https://pm.gc.ca/en/mandate-letters/2021/12/16/minister-fisheries-oceans-and-canadian-coast-guard-mandate-letter>)

FNF mener at Stavanger Kommune må være mye mer ambisiøs når det gjelder å stille krav til de 20 matfisklokalitetene innenfor kommunen, og gripe sjansen og la seg inspirere av visjonen til den Canadiske regjeringen:

FNF foreslår at Stavanger Kommune krever at alle nye lokaliteter i kommunen skal være driftet med utslippsfrie anlegg. Videre bør kommunen foreslå at alle anlegg kan søke om økning i biomasse uavhengig av trafikklyssystemet, men kun dersom hele anlegget først blir gjort om til et utslippsfritt anlegg. Til sist bør Stavanger Kommune fremme et krav om at alle innehaverne av alle de 20 eksisterende lokalitetene skal lage en plan for når de skal gjøre om anlegget sitt til utslippsfritt, og senest innen utgangen av 2027.

Omstillingen kan skje, hvis kommunen setter tydelige krav og har en plan for omstilling. Det kan også vurderes om det skal legges opp til økonomiske insentiver for utslippsfrie anlegg for å stimulere til endring i næringen, bedre vannkvaliteten i regionen, fiskevelferden i anleggene og overlevelsen til ville laksefisker. Skal en slik omstilling skje må kommunen sette av ressursene.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Rogaland

Endre Hovland
Koordinator
FNF Rogaland

Kopi:

Statsforvalteren i Rogaland
Rogaland Fylkeskommune